

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректорка з навчальної та науково-педагогічної роботи

Тар'я МАЛЬЧИКОВА

18 вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Факультет психології, історії та соціології

Кафедра історії, археології та методики викладання

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 032 Історія та археологія

Освітня програма Історія та археологія

Курс IV

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Форма навчання денна

Програма розроблена:

Михайленко Галина Миколаївна, доцентка кафедри історії, археології та методики викладання, кандидатка історичних наук, доцентка

Програма розроблена на основі Освітньо-професійної програми Історія та археологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та «Положення про проведення практики студентів Херсонського державного університету», затвердженого наказом ХДУ № 337-Д від 02 червня 2017 р.

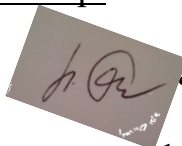
Деканеса факультету

рина ШАПОШНИКОВА

Затверджено на засіданні кафедри історії, археології та методики викладання
(назва кафедри)

Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувачка кафедри

аля КУЗОВОВА

Схвалено науково-методичною радою факультету психології, історії та соціології

Протокол № 2 від 30 серпня 2023 р.

Голова ради

Наталя ТАВРОВЕЦЬКА

Керівниця навчального відділу

Яценко В.Ф.

1. ВСТУП

Виробнича практика здобувачів спеціальності **032 Історія та археологія** займає важливе місце в системі фахової підготовки майбутніх спеціалістів-істориків та архівістів. Під час проходження практики здобувачі закріплюють і поглиблюють набуті під час вивчення археологічних, музеєзнавчих, архівознавчих та джерелознавчих курсів: поглиблюють знання з теорії і методики опрацювання археологічних матеріалів, удосконалюють вміння та навички практичної роботи з архівними матеріалами, розширюють навички щодо роботи з музейними експонатами та заходів щодо збереження археологічних пам'яток. Архівні установи, музеї, інспекція з охорони пам'яток історії – це потенційні місця професійної діяльності історика. Тому практика проводиться в умовах максимально наближених до реальної професійної діяльності істориків-архівістів, забезпечуючи ефективне засвоєння основних складових їх службових обов'язків та набуття професійної компетентності.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ:

Предмет практики: організація виконання основних обов'язків працівників архівних, музейних установ чи Обласної інспекції по охороні пам'яток історії та культури відповідно до нормативно-правових та інструктивно-методичних документів, що регулюють діяльність відповідних установ.

Основна мета виробничої практики – здобуття здобувачами навичок професійної діяльності історика, поглиблення знань щодо специфіки архівної роботи / музейної діяльності / роботи щодо збереження археологічних пам'яток.

Основними завданнями практики є:

- закріплення й поглиблення отриманих теоретичних знань з архівознавчих, джерелознавчих дисциплін, з курсів музеєзнавства та археології;
- поглиблене вивчення напрямів та форм роботи архівних установ / музеїв / інспекції по охороні пам'яток історії та культури щодо обробки, систематизації, обліку, зберігання та використання документів / експонатів / археологічних пам'ятників;
- оволодіння навичками раціонального пошуку, відбору, аналітичної і синтетичної критики документів і матеріалів, методикою їх використання у науково-дослідній, навчально-виховній та іншій роботі за професійною спрямованістю;
- удосконалення навичок з опрацювання документів / експонатів / інформації щодо охоронної діяльності стосовно археологічних пам'яток;
- набуття навичок популяризації серед населення результатів діяльності архівних установ, музеїв та інспекції з охорони пам'яток історії та культури.
- формування навичок індивідуальної та групової роботи, самоорганізації, прагнення до самоосвіти, систематичного набуття й поповнення знань, вмінь і навичок роботи за обраним фахом.

За наслідками проходження виробничої практики здобувачі повинні набути наступні вміння:

Конструктивні:

- удосконалити планування різних видів роботи архівних установ / музеїв / інспекції по охороні пам'яток історії;
- відбирати, аналізувати й систематизувати архівні матеріали, здійснювати оформлення та облік архівних матеріалів / готувати музейні експонати для експозиції / на практиці застосовувати нормативно-правову базу для охорони пам'яток історії.

Організаторські:

- організовувати різні види професійної діяльності історика, реалізовувати їх у різних умовах;

- узгоджувати діяльність різних структурних підрозділів архівних установ / музеїв / інспекції з охорони пам'яток історії;
- здійснювати керівництво виконанням окремих завдань в роботі структурних підрозділів архівних установ / музеїв / інспекції по охороні пам'яток історії;
- організовувати роботу з органами влади, керівниками архівних установ / музеїв / інспекції по охороні пам'яток історії та громадськістю.

Комунікативні:

- регулювати внутрішньо колективні та між колективні відносини;
- оволодіти формами та прийомами архівної / музейної / пам'яткоохоронної комунікації;
- знаходити потрібні форми спілкування з співробітниками та відвідувачами архіву / музею / інспекції по охороні пам'яток історії.

Дослідницькі:

- вивчати закономірності фондоутворення та обігу архівних документів / особливостей складання музейних експозицій / засобів збереження археологічних пам'яток;
- критично оцінювати свій досвід, результати своєї діяльності;
- усвідомлено вдосконалювати навички роботи історика, виявляти особливості профілю архіву / музею / інспекції по охороні пам'яток та напрямів його діяльності;
- використовувати архівні / музейні / пам'яткоохоронні матеріали в науково-дослідній роботі історика;

Прикладні:

- володіти технічними засобами обробки, фіксації та зберігання архівних матеріалів / музейних експонатів / археологічних пам'яток;
- володіти навичками інформаційних технологій в архівній / музейній справі / роботі по збереженню пам'яток археології.

БАЗА ПРАКТИКИ:

Базами виробничої практики виступають (за вибором здобувача): архівні установи, музеї, кафедра історії, археології та методики викладання ХДУ, «Центр туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради або Обласна інспекція по охороні пам'яток історії та культури:

- **Державний архів Херсонської області** - спеціалізована установа, що забезпечує збирання, зберігання та організацію використання інформації архівних документів, здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у галузі архівної справи на території Херсонської області (керівники від бази практики – директор архіву та призначені за розпорядженням співробітники);
- **архівно-музейний центр ХДУ** (керівники від бази практики – керівник архівно-музейного центру ХДУ та призначені за розпорядженням співробітники);
- **археологічний музей ХДУ** (керівники від бази практики – завідувач археологічного музею ХДУ);
- **«Центр туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради** (обласний заклад позашкільної освіти, включає діяльність гуртків краєзнавчого та туристського спрямування);
- **Херсонський обласний краєзнавчий музей** – найбільша музейна установа Херсонської області, що має понад столітню історію. Структура експозиційних площ музею включає чотири базові експозиції відділів, дві постійно діючі виставки, три меморіальні експозиції та шість виставкових залів. Окрім оглядових та тематичних екскурсій, музей проводить протягом року низку заходів, присвячених історичним чи культурним подіям;
- **Обласна інспекція по охороні пам'яток історії та культури** – спеціалізована установа, що здійснює заходи по охороні, обліку, використанню пам'яток археології, історії та мистецтва, відродженню історичної спадщини, забезпечує практичну реалізацію програм у сфері охорони історичного середовища.

Базою практики можуть виступити інші архівні установи та архівні підрозділи підприємств та закладів міста Херсона різного господарського культурного та наукового профілю різних форм власності, а також інші музейні установи.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність працювати в команді

Фахові компетентності

ФК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

ФК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

ФК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

ФК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

ФК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

ФК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

ФК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історикокультурної спадщини.

ФК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

ФК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

ФК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

ФК 11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.

ФК 12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами

Погравні результати навчання

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН 10. Застосовувати сучасні методиками у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ:

3.1. Види робіт під час практики

Досягнення поставленої мети і завдань практики передбачає оволодіння здобувачами відповідними методиками, практичне ознайомлення з формами їх застосування, що становлять зміст діяльності здобувача-практиканта як дослідника, історика.

Основною формою реалізації програми практики є заняття під керівництвом архівіста / музейного працівника / спеціаліста Обласної інспекції по охороні пам'яток історії та культури, в ході якого здобувач-практикант під контролем керівника повинен практично здійснити конкретний вид роботи.

Під час проходження практики здобувачі повинні виконати наступні види робіт:

- ознайомлення з історією, організацією, виробничою структурою, плануванням діяльності установи (архів, музей, інспекція по охороні пам'яток історії та культури) під час оглядових екскурсій і бесід, організованих співробітниками відповідних установ;
- практичне застосування основних технологій (архівної, музейної чи охоронної діяльності) у процесі виконання функціональних обов'язків працівників різних виробничих підрозділів установи, виконання під керівництвом працівників практичних завдань, пов'язаних з комплектуванням та експертизою цінності документів, науково-технічною обробкою, організацією їх обліку, зберігання та використання у виробничих умовах;

- виконання індивідуальної роботи (заповнений аркуш користування архівними документами та тематична каталожна картка; музейна картка експоната та план-проспект експозиції; паспорти двох археологічних пам'ятників);
 - удосконалення навичок наукової роботи (підготовка наукової статті до студентського збірника наукових праць);
 - оформлення звіту проходження практики.
- Вказані роботи розподілені на три змістовних модуля:

I ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ:

“ТЕОРЕТИЧНА ПІДГОТОВКА ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ”

1. Ознайомлення з історією, організацією, виробничою структурою, плануванням діяльності установи.
2. Знайомство з основними спрямуваннями роботи установи:
 - функціонування установи, планування і нормування його роботи;
 - комплектування, експертизи цінності документів, експонатів чи пам'яток;
 - методика обліку документів, експонатів чи пам'яток;
 - технологічне забезпечення зберігання документів, експонатів чи пам'яток;
 - методика використання архівної, музейної інформації чи матеріалів, що стосуються охорони пам'яток історії.

II ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ:

“ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ”

1. Ознайомитися з довідками соціально-правового характеру та переліком груп зберігання музейних предметів і груп зберігання предметів, включених до науково-допоміжного фонду
2. Переглянути онлайн-екскурсії на історичну тематику
3. Ознайомитися з постатями, вшанованими у Меморіальному комплексі ХДУ, або біографією херсонців, що загинули в лавах ЗСУ протягом україно-російської війни
4. Провести науково-дослідну роботу по темі кваліфікаційної роботи
5. Ознайомитися з Фондом Державного архіву Херсонської області

IV ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ:

“ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ”

Звітна документація ведеться українською мовою, має бути акуратно оформленою і представленою груповому керівнику:

1. Заповнені запити на отримання довідки соціально-правового характеру та переліки груп зберігання музейних предметів і груп зберігання предметів, включених до науково-допоміжного фонду
2. Аналіз переглянутої онлайн-екскурсії
3. Презентація за темою переглянутої екскурсії
4. Підготовлена доповідь про 1 з постатей, вшанованих у Меморіальному комплексі ХДУ, або херсонців, що загинули в лавах ЗСУ протягом україно-російської війни
5. Виконання науково-дослідної складової з практики (підготовлена стаття за темою кваліфікаційної роботи)
6. Аналіз одного з Фондів Державного архіву Херсонської області
7. Звіт з практики

3.2. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Архівознавство: Підручник / За загал. ред. Я.С. Калакури та І.Б. Матяш. – 2-ге вид., випр. і доп. – К., 2002.
2. Історичне джерелознавство: Підручник / Авт.: Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко, Б. І. Корольов, М.Г. Палієнко; Гол. ред. С. В. Головка. К.: Либідь, 2002. 488 с. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-06-0261-8/966-06-0261-8.pdf>.
3. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.

Допоміжна література:

4. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв: Навч. посіб. / П. Горішевський, М.Ковалів, В. Мельник, С. Оришко. Івано-Франківськ: Плай, 2005. 64 с.
5. Якубовський В.І. Музеєзнавство. Підручник. Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2010. 352 с.
6. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посібник / Упоряд.: Г.В. Боряк, І.Б. Матяш, Р.Я. Пиріг. К., 2003.
7. Закон України «Про охорону культурної спадщини». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
8. Закон України «Про музей та музейну справу». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-14#Text>
10. Дмитрієнко М. Ф. «Історичні джерела та їх використання» // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2005. Т. 3 : Е – Й. С. 577. 672 с.
11. Лекції з джерелознавства / В. Антонович ; ред. М. Ковальський ; Українська вільна академія наук в США. Історична секція, Національний ун-т "Острозька академія". Острог ; Нью-Йорк, 2003. 382 с.
12. Розвиток історичного джерелознавства в Україні (1840-ві - 1920-ті рр.): [монографія] / Т. С. Китиченко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. держ. вище училище фіз. культури №1. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2019. 238 с.

Література іноземними мовами:

13. *Murphy, Oonagh (Spring 2018). "Museum Studies as Critical Praxis: Developing an Active Approach to Teaching, Research and Practice". Tate Papers. 29.*
14. International Council of Museums (2009). "Key Concepts of Museology" on 2015-06-16. Режим доступу: https://web.archive.org/web/20150616014713/http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Key_Concepts_of_Museology/Museologie_Anglais_BD.pdf
15. Sullivan, Ann Marie (2016). "Cultural Heritage & New Media: A Future for the Past". The John Marshall Review of Intellectual Property Law. 15: 604. Режим доступу: <https://repository.law.uic.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1392&context=ripl>

Електронні ресурси:

16. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. <Http://www.archives.gov.ua/Archives>.
17. Веб сайт ЮНЕСКО: <https://en.unesco.org/>
18. Інститут української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. <http://archeos.org.ua/>

3.3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У процесі виробничої практики здобувачам рекомендується:

- оволодіти сучасними методами і формами організації проведення дослідницько-пошукової роботи в умовах сучасної архівної установи / музею / інспекції по охороні пам'яток історії та культури;
- поглибити та закріпити у виробничих умовах теоретичні знання з архівознавчих та джерелознавчих дисциплін, музезнавства, археології;
- ознайомитися з реальним обсягом практичної роботи співробітника архівної установи / музею / інспекції по охороні пам'яток історії та культури.

3.4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Тематико-експозиційний план, як основа побудови постійної або тимчасової музейних експозицій.
2. Комплектування музейних колекцій з історичної проблематики. Майстерність екскурсовода.
3. Аналіз професії музейного працівника. Наукова діяльність музейного працівника-історика.
4. Вітчизняне законодавство про охорону пам'яток природи, історії та культури. Основні принципи і методи керівництва музеєм.
5. Пізньоскіфські залишки матеріальної культури Півдня України.
6. Типи археологічних пам'яток. Етапи археологічного пошуку.
7. Археологічна періодизація. Археологічне датування.
8. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства як центр наукових досліджень з архівознавства.
9. Державний архів Херсонської області – орган управління архівною справою і діловодством, архівна установа із постійним складом документів на території області.
10. Характеристика системи і мережі архівних установ України.

4. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ:

Контроль за проходженням практики здійснюється у декількох напрямках:

- підготовка здобувачем звіту, де записуються види і назви виконаних на кожному занятті практичних робіт, подається коротка характеристика їх змісту;
- регулярне оцінювання виконаних здобувачем конкретних завдань керівниками від бази практики;
- позитивне підсумкове оцінювання роботи здобувачів передбачає наявність оцінок за усі виконані завдання.

5. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Звітна документація ведеться українською мовою, має бути акуратно оформленою і представленою груповому керівнику:

8. Заповнені запити на отримання довідки соціально-правового характеру та переліки груп зберігання музейних предметів і груп зберігання предметів, включених до науково-допоміжного фонду
9. Аналіз переглянутої онлайн-екскурсії
10. Презентація за темою переглянутої екскурсії

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Практична підготовка здобувачів є однією з важливих і невід'ємних складових освітнього процесу в університеті.

Оцінка за практику складається з оцінки:

- керівника від бази практики (30 %);
- керівника від кафедри історії, археології та методики викладання (70%)

Кількість балів за виконані завдання (сума балів від керівника бази практики та кафедри історії, археології та методики викладання)

№	Види діяльності	Оцінка	Сума балів
1	Заповнені запити на отримання довідки соціально-правового характеру та переліки груп зберігання музейних предметів і груп зберігання предметів, включених до науково-допоміжного фонду	5 (запити – 5; переліки груп – 5)	10
	Аналіз переглянутої онлайн-екскурсії	15	15
	Презентація за темою переглянутої екскурсії	20	20
	Підготовлена доповідь про 1 з постатей, вшанованих у Меморіальному комплексі ХДУ, або херсонців, що загинули в лавах ЗСУ протягом україно-російської війни	15	15
	Виконання науково-дослідної складової з практики (підготовлена стаття за темою кваліфікаційної роботи)	15	15
	Аналіз Фонду Державного архіву Херсонської області	15	15
2	Заповнення звіту з практики	10	10
3	Разом балів		100

Шкала оцінювання практики:

Сума балів /Local grade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/National grade
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни